

ע"פ 6626/23 - פאיז עיסא דיא פריג' נ' מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

ע"פ 6626/23

ע"פ 6664/23

כבוד השופט יוסף אלרון כבוד השופט אלכס שטיין
כבוד השופט חאלד כבוב

לפני:

פאיז עיסא דיא פריג'

המערער ב-ע"פ
:6626/23

המערער ב-ע"פ
:6664/23

נגד

מדינת ישראל

המשיבה:

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-
לוד ב-תפ"ח 63183-07-21 מיום 20.7.2023
שניתן על-ידי השופטים ע' קובו, מ' קרשן ו-מ'
גרינברג

י"ט בטבת התשפ"ה (19.1.2025)

תאריך ישיבה:

בשם המערער ב-ע"פ
:6626/23

בשם המערער ב-ע"פ
:6664/23

עו"ד אושרה פטל-רוזנברג

בשם המשיבה:

בשם שירות המבחן:

עו"ד אנג'לה באבייב מורדכי

בשם משפחת המנוח
מטעם הסיוע המשפטי:

פסק-דין

השופט יוסף אלרון:

1. לפנינו ערעורים על גזר דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (השופטים ע' קובו, מ' קרשן ו-מ' גרינברג) ב-תפ"ח 63183-07-21 מיום 20.7.2023.

על המערער ב-ע"פ 6664/23 (להלן: דיא פריג'), נגזר עונש של 20 שנות מאסר בפועל, לצד ענישה נלווית, בגין הרשעתו, על פי הודאתו, בעבירות של רצח (באדישות) ופציעה בנסיבות מחמירות.

על המערער ב-ע"פ 6626/23 (להלן: פאיז עיסא), נגזר עונש של 6 שנות מאסר בפועל, לצד ענישה נלווית, בגין הרשעתו, על פי הודאתו, בעבירות חבלה בכוונה מחמירה ופציעה בנסיבות מחמירות.

הערעורים שלפנינו נסובים על חומרת העונש שנגזר על פאיז ופריג'.

תמצית כתב האישום המתוקן

2. בין אהמד עיסא (להלן: המנוח) לבין פאיז עיסא קיימת היכרות מוקדמת. ביום 3.7.2021 בשעות הערב, המערערים נסעו ברכבו של פריג' בכפר קאסם, כאשר פריג' נהג ברכב ופאיז ישב לצדו. אותה עת ישבו המנוח ושני חבריו הקטינים, א' ו-ב', מחוץ לקיוסק בכפר קאסם.

עובר לשעה 20:06 המנוח הבחין במערערים אשר חלפו עם הרכב סמוך לקיוסק, והם עצרו את הרכב בהתאם לסימון שלו. הלה ניגש אל צד הנוסע ברכב, פנה אל פאיז ואמר לו "למה אתה כל הזמן מסתכל עלינו?", שהשיב "למה, אתה רוצה להרביץ לנו?". לאחר עימות מילולי קצר בין השניים, פאיז הודיע למנוח "שניה ואני חוזר אליך", והמערערים עזבו את המקום ברכב.

משם, נסעו המערערים אל ביתו הקרוב של פאיז. בדרך, פריג' אמר לפאיז שהוא מחזיק בסכין והראה לו את הסכין בתא הכפפות שברכב, בתגובה אמר פאיז כי "אין צורך בסכין, תשאיר אותו ברכב". בסמוך לביתו של פאיז, הלה ירד מהרכב ושב כשבידו לום ברזל. או אז, המערערים שמו פעמיהם בחזרה אל אזור הקיוסק בו נשארו המנוח וחבריו.

המערערים הגיעו אל הרחוב שבו מצוי הקיוסק בסמוך לשעה 20:10. פריג' החנה את הרכב במרחק קצר מהקיוסק והשניים יצאו יחדיו מהרכב כשהם חמושים בכוונה לפגוע במנוח ובשני חבריו. פאיז הסתיר את לום הברזל מאחורי רכב חונה ופריג' עמד לצידו כשהסכין טמונה במכנסיו.

משניגשו המנוח וחבריו אל המערערים, פאיז שלף את לום הברזל, הניפו באוויר ורץ אל עבר המנוח. פריג', מיד אחריו, רץ אף הוא לעבר השלושה ושלף את הסכין ממכנסיו מבלי שפאיז היה מודע לכך. מיד, פרצה תגרה בין הצדדים, במהלכה פאיז הניף את לום הברזל אל עבר פלג גופו העליון של המנוח, וחבט בו בחוזקה באמצעותו, בעוד המנוח ניסה להתגונן באמצעות ידיו.

פריג' הניף את הסכין אל עבר פלג גופו העליון של א' וחתך אותו בזרועו. מיד לאחר מכן פריג' הניף את

הסכין פעם נוספת, ודקר באמצעותה את המנוח בחזהו, בשוויון נפש לאפשרות גרימת מותו של האחרון. א' ניסה להגן על המנוח ופאיז היכה גם אותו באמצעות לום הברזל.

בשלב זה, ב' לקח אבן והשליכה לעבר המערערים, בתגובה פאיז החל לרדוף אחריו לכיוון חנות בהמשך הרחוב, ופריג' נסע אף הוא בכיוון זה. בשלב זה, א' ו-ב' רדפו אחרי פאיז והמנוח אסף בדרכו מקל. בחלוף כ-80 מטרים, בסמוך לחנות, עצר לפתע המנוח הפצוע, א' לקח מידיו את המקל ורץ לכיוונם של ב' ופאיז. או אז, המנוח התקדם מעט לכיוון החנות והתמוטט על הארץ.

פאיז רדף אחרי ב' אל סמטת רחוב סמוכה, ובעודו רץ ומתרחק, פאיז השליך לעברו את לום הברזל. א' ניגש לפאיז, הכה אותו באמצעות המקל והשניים התקוטטו. רגעים ספורים לאחר מכן הגיע לסמטה פריג' ברכב, והתנגש קלות עם רכבו ב-א' ובפאיז. א' נפל לרצפה, ולאחר שפאיז הכה אותו הוא עלה לרכב, והמערערים נמלטו מהמקום.

המנוח נפטר כעבור שעות ספורות, בעקבות פצע הדקירה בקדמת החזה; ו-א' נזקק לטיפול רפואי, מאחר שנגרמו לו מספר פציעות ובהן חתך מדמם בזרוע שמאל.

בגין האמור, לפאיז יוחסו עבירות של חבלה בכוונה מחמירה, לפי סעיף 329 (א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק) ופציעה בנסיבות מחמירות, לפי סעיפים 334 ו-335(א)(1) ו-(2) לחוק; ולפריג' יוחסו עבירות של רצח באדישות, לפי סעיף 300(א) לחוק ופציעה בנסיבות מחמירות, לפי סעיפים 334 ו-335(א)(1) ו-(2) לחוק.

גזר הדין

3. המערערים, הורשעו כאמור על פי הודאתם, במסגרת הסדר טיעון, בעבירות כפי שיוחסו להם בכתב האישום המתוקן. לעניין העונש, הסדר הטיעון כלל הסכמה אחת שלפיה המשיבה תטען בעניינו של פריג' לעונש ראוי של 22 שנות מאסר בפועל. כמו כן, הצדדים הוסיפו והסכימו במסגרת הסדר הטיעון גם על העובדות הבאות:

פאיז שיתף פעולה באופן מלא עם חוקרי המשטרה, מסר גרסה והשיב לשאלות החוקרים, משלב מעצרו ועד להגשת כתב האישום; יצא עם השוטרים לזירת האירוע והצביע על מיקום לום הברזל; ידע על דקירתו של המנוח זמן קצר לאחר שעזבו את המקום; והסגיר את עצמו לתחנת המשטרה.

פריג' יצא עם הסכין מהרכב, בשל חששו מהמפגש הצפוי עם המנוח וחבריו; הוא לא קשור לסכסוך עם המנוח ואין מבחינתו "רקע מקדים"; והוא הסגיר עצמו למשטרה בליל האירוע ובמהלך החקירה הודה במיוחס לו.

4. בית המשפט המחוזי עמד בגזר דינו על חומרת מעשי המערערים שנגרמו בשל "עימות מילולי סתמי בין שתי חבורות צעירים בכפר קאסם, שיסודו בעלבון שחש פאיז", כלשונו.

אשר לפאיז, בית המשפט המחוזי קבע כי הוא פגע ברף בינוני בערכים המוגנים בעבירות בהן הורשע. פורט כי פאיז, אשר חש כי המנוח פגע בכבודו, הוא יזם ומחולל אירוע האלימות. בשל עלבונו, הצטייד מבעוד מועד בלום ברזל, הכה את המנוח ואת חבריו בכוונה לגרום לחבלה חמורה. "אך במזל", כלשון בית המשפט, המכות שהנחית פאיז לא גרמו לנזקים חמורים עוד יותר.

בצד האמור, נקבע כי מפרטי כתב האישום המתוקן ומהסכמת הצדדים, עולה כי מותו של המנוח לא היה צפוי להיגרם מהעבירה שביצע פאיז, ועל כן אין לזקוף תוצאה זו לחובתו. בהינתן האמור, ובשים לב למדיניות הענישה הנהוגה, בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם העונש ההולם בעניינו הוא בין 6 ל-10 שנות מאסר בפועל.

בתוך מתחם העונש ההולם, בית המשפט המחוזי התחשב בהודאתו המוקדמת של פאיז בחלקו במעשים; בשיתוף הפעולה המלא עם חוקרי המשטרה; וגם בכך שנטל אחריות מלאה על מעשיו. לנוכח האמור, ובשל הסכמת הצדדים לאמור לעיל, נגזר על פאיז עונש של 6 שנות מאסר בפועל - בתחתית מתחם העונש ההולם, לצד ענישה נלווית.

5. אשר לפריג', בית המשפט המחוזי קבע כי פגע במידה מקסימלית בערכים המוגנים בעבירות בהן הורשע. בתוך כך, צוין כי פריג' שחבר לפאיז, יצא מהרכב כשהוא מצויד בסכין, אך בשל חששו של פריג' מפני העימות עם המנוח, וזאת חרף אמירתו המפורשת של פאיז כי אין צורך בסכין. או אז, ולאחר שפאיז הכה במנוח באמצעות הלום, פריג' דקר אותו בחזהו והביא למותו. בגין האמור, ובשל מדיניות הענישה הנהוגה, נקבע כי מתחם העונש ההולם בעניינו נע בין 18 ל-22 שנות מאסר בפועל.

בגדרי מתחם העונש ההולם, בית המשפט המחוזי שקל לזכותו של פריג' את הודאתו בשלב מוקדם במעשים שיוחסו לו ובכתב האישום המתוקן בהמשך. תקופת מעצרו הממושכת נלקחה אף היא בחשבון לזכותו. מנגד, הודגש כי תסקיר שירות המבחן בעניינו "אינו חיובי", שכן שירות המבחן התרשם כי הוא נטל אחריות "פורמאלית" בלבד למעשיו, בעוד שהוא נוטה להשליך את האחריות לאירוע על פאיז. בנוסף, שירות המבחן קבע כי נשקפת ממנו "מסוכנות משמעותית", המצדיקה ענישה מוחשית

ומרתיעה, שבכוחה להפחית מהסיכון להישנות עבירות מצדו. בסיכומו של דבר, נגזר עליו עונש של 20 שנות מאסר בפועל, לצד ענישה נלווית.

טענות הצדדים בערעור

6. לטענת פאיז, עונש המאסר בפועל שנגזר עליו, מחמיר עמו יתר על המידה. בהתייחס לנסיבות ביצוע העבירה, נטען כי בית המשפט המחוזי שגה בכך שלא התחשב דיו בעובדות המוסכמות בין הצדדים כי פאיז ידע על מותו של המנוח ועל פציעתו של האחר, רקלאחר שכבר עזב את מקום האירוע. בנוסף, הודגש כי כפי שצוין בכתב האישום המתוקן, פאיז ביקש מפריג' להשאיר את הסכין ברכב, וזאת באופן המלמד כי לא חפץ בתוצאה הטראגית של מות המנוח.

נוסף על כך, נטען כי ביחס לנסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירה, לא ניתן די משקל להודאתו המוקדמת של פאיז, לשיתוף הפעולה המלא מצדו עם חוקרי המשטרה, ולכך שהסגיר את עצמו לתחנת המשטרה.

עוד נטען כי תסקיר שירות המבחן אשר הוגש בעניינו, מציג "תמונה חיובית במיוחד". זאת, בשל לקיחת אחריות מלאה על מעשיו ומאחר שהוא משתלב בהצלחה באפיק טיפולי.

7. פריג' טען בערעורו אף הוא כי העונש שנגזר עליו מחמיר עמו באופן משמעותי, אינו הולם את מדיניות הענישה הנהוגה ולא מתחשב כראוי במכלול נסיבות העניין. נטען כי בית המשפט המחוזי לא העניק משקל ראוי לעובדות המוסכמות שלפיהן פריג' יצא מהרכב עם סכין רק בשל חששו מהמפגש הצפוי עם המנוח וחבריו, וכך גם העובדה כי הדקירה התבצעה תוך כדי תגרה אשר פרצה בין הצדדים.

זאת ועוד, הודגש כי האירוע היה ספונטני לחלוטין וכי פאיז הוא שחולל את האירוע והיה הרוח החיה, אשר מיוחס לו יסוד נפשי של כוונה ביחס לאלימות כלפי המנוח וחבורתו; בעוד שפריג' הוא זה שנלווה לאירוע האלים, ומות המנוח יוחס לו ביסוד נפשי של אדישות בלבד.

אשר לגזירת עונשו בתוך מתחם העונש ההולם, נטען כי חרף הסכמת הצדדים כי יש לגזור את עונשו של פריג' בתחתית מתחם העונש ההולם - עונשו נגזר בסופו של דבר במרכז המתחם. הודגש כי עצם קביעת מתחם נמוך יותר מזה שעתרה לו המשיבה, אינו משנה את עמדתה ביחס למיקום עונשו בתחתית המתחם. והנה, בהקשר זה, נסיבותיו האישיות של פריג', ובכללן הודאתו במעשים, נטילת האחריות על ביצועם, ושיתוף הפעולה עם המשטרה מוליכים לכך שיש לקבוע את עונשו בתחתית המתחם.

כן נטען כי תסקיר שירות המבחן החיובי בעניינו, שממנו ניכרת החרטה המלאה שהביע ביחס למעשיו וההליך השיקומי המשמעותי שהוא עובר, מצדיק אף הוא כי ייגזר עליו עונש בתחתית מתחם העונש ההולם.

8. מנגד, לטענת המשיבה יש לדחות את שני הערעורים, לנוכח חומרת המעשים שביצעו פאיז ופריג', ועל רקע התוצאה הטראגית של מות המנוח. ב"כ המשיבה מדגישה כי האירוע האלים שבין שתי החבורות התרחש בעקבות חילופי דברים של מה בכך שהתקיימו דקות ספורות קודם לכן. פאיז ופריג' בחרו באופן מודע לשוב לזירה ולהתעמת עם המנוח וחבורתו, כשהם מצוידים בכלי נשק ואילו המנוח וחבורתו נאבקו בידיים חשופות.

בעניינו של פאיז, הודגש חלקו המשמעותי והדומיננטי באירוע, אשר חומרת מעשיו ניכרת, גם מבלי לייחס לו מודעות לרצח המנוח. זאת, בייחוד משהחליט ליזום אירוע אלים רק בשל כך שחש "פגוע" מדבריו של המנוח והוביל לתגרה האלימה. עוד צוין כי פאיז הורשע בגין אלימות כלפי שני נפגעים - המנוח ו-א' הקטין, ובנסיבות אלו, לא ראוי להקל בעונש שנגזר עליו.

9. בעניינו של פריג', הודגש כי דקר את המנוח בפלג גופו העליון, תוך "שוויון נפש גמור", ובכך גרם למותו. ב"כ המשיבה הוסיפה כי דווקא העובדה שלא היה כל סכסוך קודם בין פריג' לבין המנוח, וכי העובדה הבלתי ברורה "על מה ולמה בחר להצטרף להתקפה כזו בצוותא בכוונה לפגוע" מעצימה במובן מסוים את חומרת מעשיו. בנסיבות אלו, העונש שנגזר על פריג' הולם וראוי את חומרת מעשיו, הגם שכאמור המשיבה עתרה לעונש של 22 שנות מאסר בפועל.

ב"כ המשיבה הבהירה בדיון לפנינו ובטיעוניה בכתב, כי אין ממש בטענת פריג' שלפיה היה על בית המשפט המחוזי לגזור את עונשו בתחתית המתחם שנקבע, בשל הסכמת המשיבה. הודגש, כי המשיבה הסכימה לתחתית המתחם שלו עתרה והוא 22-27 שנות מאסר בפועל, וכי גם בהסדר הטיעון סוכם כי המשיבה תעתור לעונש של 22 שנים.

10. לקראת הדיון שנערך לפנינו, הוגשו תסקירים עדכניים מטעם שירות המבחן בעניינם של המערערים. בעניינו של פאיז, פורט כי הוא מתנהל באופן חיובי "בכל פרמטר", מתמיד בהליך טיפולי וקיבל אחריות על התנהגותו בעבירה. בעניינו של פריג', שירות המבחן שב ופירט את גורמי הסיכון להישנות עבירות אלימות מצדו; אך בצד האמור, צוין כי בתקופת מאסרו הוא שולב בהצלחה בהליך טיפולי, ואף זכה לחוות דעת חיובית על השתתפותו.

11. נקודת המוצא לבחינת הערעור שלפנינו היא ההלכה הידועה שלפיה ערכאת הערעור אינה נוהגת להתערב בעונש שגזרה הערכאה הדיונית אלא בנסיבות של חריגה קיצונית ממדיניות הענישה הנוהגת או במקרים שבהם חלה על פני הדברים טעות מהותית בגזר הדין (ע"פ 7416/22 דויט נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (1.6.2023)). כפי שאנמק, עניינם של המערערים שלפנינו אינו מהמקרים החריגים המצדיקים התערבות.

12. פעם נוספת, אנו עדים לתגרה אלימה וקטלנית, אשר ראשיתה בעלבון, ולכל הפחות בתחושת עלבון, שהובילו לאלימות פיזית קשה, ואחריתה בתוצאה טראגית של מות המנוח ופציעתו של אדם נוסף, קטין. הקלות שבה נטלו המערערים כלי נשק, לום ברזל וסכין, וניגשו להתעמת עם המנוח וחבורתו במטרה לפגוע בהם - ראויה לכל גינוי ולענישה הולמת ומוחשית. נכונים הדברים ביתר שאת ביחס לפריג', אשר באבחת סכין המית את המנוח, בשל סכסוך לא-לו. מעשים אלו מצדיקים תיוגו ב"אות קין" של רוצח, ודורשים עונש מאסר בפועל לתקופה ממושכת.

בהקשר זה, אשוב על דברים שציינתי במקרה רצח אחר, שהתרחש אף הוא בעקבות סכסוך על דבר של מה בכך כי "בית משפט זה שב ומתריע השכם והערב על הצורך במיגור האלימות ברחובות ישראל בכלל, ובהקשר של פתרון סכסוכים בפרט. בעיקר בימים אלו רווי דמים, כאשר מדי יום ביומו נקטלים אנשים עד כי מתעורר חשש כי אין דין ואין דיין. על כן, נדרשת מדיניות ענישה מרתיעה והולמת המעניקה משקל של ממש לשיקולי הרתעת הרבים והיחיד במלאכת גזירת העונש" (ע"פ 2079/22 חוג'יראת נ' מדינת ישראל, פסקה 22 (13.8.2023) (ההדגשה במקור - י' א'); כן ראו, ע"פ 6966/23 מדינת ישראל נ' בן אבו, פסקה 14 (4.2.2025)).

ערעורו של פאיז עיסא

13. כמפורט בכתב האישום המתוקן, רק בשל תחושתו של פאיז כי המנוח פגע בכבודו, הוא נסע עם חברו פריג' אל ביתו, שם הצטייד בלום ברזל ושם פעמיו חזרה אל המנוח וחבורתו, כדי להתעמת עימם. פאיז בחר אפוא בהתנגשות חזיתית עם המנוח וחבורתו, חלף "נקודת היציאה" שנקרתה בדרכו ומיצוי העימות שבין השניים במישור מילולי גרידא (ראו והשוו: ע"פ 7907/23 בדייב נ' מדינת ישראל, פסקה 20 (9.1.2025)).

צפייה בתיעוד מצלמת האבטחה מלמדת על טיבה של התכנית האלימה לתקיפת המנוח וחבורתו. כך למשל, לאחר שיצא מהרכב, הסתיר פאיז את לום הברזל מאחורי רכב חונה סמוך, ורק לאחר שהמנוח התקרב אליו בביטחון, הלה שלף את לום הברזל ממסתורו, הצליח להפתיע את המנוח והנחית עליו

את מכת הפתיחה לתגרה האלימה.

חומרה נוספת נודעת למעשיו של פאיז בהיותו יוזם ומחולל העימות שבין שתי החבורות, אשר הסלים את העימות המילולי והרגשי לעבר מחוזות אלימים תוך שימוש באמצעי נשק. בתפקידו כמחולל העימות, פאיז לא ניצב לבדו אל מול המנוח וחבורתו, אלא הוביל כאמור גם את פריג' עמו, וגם לכך יש לתת משקל. בעקבות הסכמת הצדדים, כתב האיטום המתוקן לא מייחס לפאיז אחריות למות המנוח ואף לא ידיעה בזמן אמת על דקירתו. אך בכל זאת, וגם מבלי לזקוף לחובתו את חלקו של פריג', ישנה משמעות של ממש לחלקו המרכזי והפעיל של פאיז, אשר "גרר" אחריו לסכסוך אישי שלו, גם את פריג'.

אמנם, בצדק הפנה ב"כ של פאיז לכך שכתוצאה ישירה ממעשיו, לא נגרם נזק ברף הגבוה ביותר; אולם, מנגד יש לשקול את הנזק הפוטנציאלי שעלול היה להיגרם וגם את העובדה שהעונש שנגזר על פאיז, משקלל הן את הפגיעה במנוח הן את הפגיעה ב-א' הקטין.

14. בנוסף, אף שכל מעשה אלימות, ולבטח כל מעשה רצח, אינו מוצדק; יש להצר על כך שהאירוע שלפנינו התפתח במהרה לעימות קטלני, על דבר של מה בכך. מכתב האיטום המתוקן עולה כי התגרה האלימה שבין פאיז ופריג' לבין המנוח וחבורתו, הוצתה אך בשל חילופי דברים פעוטים, שאין בהם כדי ללמד או לרמוז על העימות האלים שעתיד להתרחש בעקבותם. יתרה מכך, מתסקיר שירות המבחן שנערך בעניינו של פאיז עולה כי קודם להתרחשות זו, לא התקיים כל סכסוך בינו לבין המנוח, לא סכסוך מילולי ולבטח שלא סכסוך פיזי. זאת, באופן המחדד עוד יותר עד כמה הייתה מיותרת האלימות במקרה שלפנינו, אשר הובילה לבסוף לגדיעת חייו של המנוח.

מעשיו של פאיז מצדיקים אפוא ענישה מוחשית וממשית של מאסר בפועל מאחורי סורג ובריח. זאת, בין היתר גם בשל הצורך להעביר מסר חד וברור המוקיע את השימוש באלימות כאמצעי ל"פתרון" סכסוכים, כאמור (ע"פ 8900/21 מחאג'נה נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (14.8.2022)).

15. יתר נסיבותיו האישיות של פאיז, ובכללן גם נטילת האחריות על מעשיו וההליך השיקומי והטיפול בו הוא נוטל חלק, נלקחו בחשבון היטב בגזר דינו של בית המשפט המחוזי. רכיבים אלו בעיקר, הם שהובילו את בית המשפט לגזור את העונש בתחתית מתחם העונש ההולם שנקבע. בנסיבות אלו, לא מצאתי טעם טוב להקל בעונשו של פאיז, לא כל שכן באופן הסוטה לקולה מגדרי מתחם העונש ההולם.

ערעורו של דיא פריג'

16. פאיז היה זה שחולל את אירוע האלימות, אך פריג' הוא שהביא לתוצאה הקטלנית של התגרה הסתמית - מותו של המנוח. באֶבְקַת דקירה בודדת של סכין, ומתוך אדישות לאפשרות גרימת המוות, פריג' רצח את המנוח.

שלא כעבירה המבוצעת ביסוד נפשי של כוונה, כאשר העושה חפץ בהתגשמות התוצאה, ושלא ביסוד נפשי של קלות דעת, כאשר העושה אינו מעוניין שהתוצאה תיגרם, יסוד נפשי של אדישות מתגבש כאשר העושה מודע לאפשרות שהתוצאה תיגרם, אולם במישור החפצי לא אכפת לו אם הערך החברתי ייפגע ואם לאו, והוא אינו מעדיף אפילו את אי-התרחשות התוצאה הקטלנית על פני התרחשותה (סעיף 20(א)(2) לחוק; יצחק קוגלר "שני מושגים של אדישות" עלי משפט ה 109, 110 (2006)).

בענייננו, האדישות שרחש פריג' כלפי אפשרות תוצאת מותו של המנוח, נלמדת מכל אחד ואחד מרכיבי נסיבות ביצוע העבירה. כבר מהרגע הראשון, פריג' לא היה "הדמות העיקרית" בעימות שהתפתח, אלא הוא נלווה לפאיז אשר ביקש לתבוע את עלבונו מהמנוח וחבורתו. בשונה מפאיז אשר פנה לביתו על מנת להצטייד בלום ברזל לקראת העימות, פריג' לא התחמש במיוחד לקראת העימות, אלא השתמש בסכין אשר אוחסנה בתא הכפפות של רכבו מבעוד מועד. גם כאשר השניים יצאו מהרכב, פריג' נשא על גופו את הסכין אך "בשל חששו מהמפגש הצפוי עם המנוח וחבריו", בהתאם לעובדות שהוסכמו על הצדדים במסגרת הסדר הטיעון.

רק לאחר שפאיז החל במתקפה לעבר המנוח וחבריו, פריג' שלף את הסכין ממכנסיו והצטרף לתגרה האלימה. תחילה, הוא חתך באמצעות הסכין את א' הקטין בזרועו, ובהמשך דקר את המנוח דקירה אחת בודדת. ברגע זה, פריג' התרחק מהמנוח ולא דקר אותו פעם נוספת, למרות שהיה ביכולתו לעשות כן ולמרות שהמנוח נותר עומד והמשיך להשתתף בקטטה. רק רגעים ספורים לאחר מכן, כאשר פאיז ופריג' כבר התרחקו, המנוח התמוטט ומת.

17. למעשה, רצח המנוח באדישות על-ידי פריג' ממחיש היטב את חשיבות השינוי שחוללה הרפורמה בעבירות ההמתה ביחס לממית האדיש. שכן, עובר לרפורמה, מעשיו של פריג' היו חוסים תחת עבירת ההריגה, לפי סעיף 298 לחוק, כנוסחו קודם לרפורמה. העונש המרבי אשר היה קבוע בצידה של עבירה זו עמד על 20 שנות מאסר בפועל; עבירת ההריגה פרסה את הגדרתה על קשת רחבה של מקרים החל מהמתה בקלות דעת, עובר בהמתה באדישות, וכלה בהמתה מתוך כוונה ספונטנית; והיא שיקפה פער איכותי של ממש בין הרוצח לבין ההורג, אשר התבטא לא רק בעונש, אלא גם בתיוג הממית, על כל המשתמע מכך.

ואולם, במסגרת הרפורמה בעבירות ההמתה (חוק העונשין (תיקון מס' 137), התשע"ט-2019, ס"ח 230 (לעיל ולהלן: הרפורמה בעבירות ההמתה או הרפורמה)), המחוקק ראה לנכון לכרוך את מעשי ההמתה שבוצעו ביסוד נפשי של כוונה יחד עם מעשי המתה שבוצעו ביסוד נפשי של אדישות. זאת על רקע הקביעה הערכית כי "עבור האדיש, היעדר העדפה לגבי התרחשות התוצאה מבטאת בחירה מלאה מצדו לפגיעה אפשרית בערך המוגן. משכך, היחס השלילי והמזלזל של האדיש כלפי ערך חיי אדם - והאשמה הנודעת למעשיו בגין יחס זה, קרובים יותר למתכוון המייחל להגשמת התוצאה ופועל להוצאה לפועל, מאשר לקל הדעת המקווה שזו לא תתרחש" (ע"פ 5806/22 מדינת ישראל נ' גריפאת, פסקה 15 (20.11.2022)).

בהתאם, משכנה החדש של המתה ביסוד נפשי של אדישות הוא במסגרת עבירת הרצח "הבסיסית", הקבועה בסעיף 300(א) לחוק. עתה, המתה באדישות מכונה - רצח; העונש המרבי בצדה הוא מאסר עולם; הממית יישא "אות קין" של רוצח בגין מעשיו; והיא שוכנת באותה עבירה יחד עם מעשה המתה שבוצע בכוונה.

בכך המחוקק ביטא עמדה, אשר קנתה שביתה גם בפסיקת בית משפט זה, כי הרפורמה בעבירות ההמתה מכתובה החמרה ערכית, נורמטיבית ועונשית ביחס למעשי המתה באדישות (ראו, ע"פ 2654/22 מדינת ישראל נ' דיסלבסקי, פסקה 10 (6.12.2022)).

18. חומרת מעשיו של פריג' נובעת אפוא דווקא משוויון הנפש שגילה כלפי אפשרות גרימת מותו של המנוח. למעשה, התנהלותו בתגרה האלימה חושפת את חומרת מעשיו של הממית האדיש, באופן שאינו מותיר כל ספק בדבר נחיצותה של הרפורמה שלפיה מעשיו של פריג' יחסו תחת עבירת הרצח ולא תחת עבירת ההריגה. בכך, הרפורמה השיגה את מטרתה, משעלה בידה להתאים בין מידת אשמו של פריג' וחומרת המעשים שביצע לבין העבירה בה הורשע, העונש שנגזר עליו בגינה ו"אות הקין" הנלווה לתיוגו כרוצח.

19. מכאן, לטענותיו של פריג' כי היה על בית המשפט המחוזי לגזור את עונשו בתחתית מתחם העונש ההולם, הן בשל נסיבותיו האישיות הן לנוכח הסכמת המשיבה לעניין זה.

20. אציין תחילה, כי אין ממש בעצם ניסיונו של פריג' להיבנות מעמדת המשיבה. אכן, במעמד הטיעונים לעונש בבית המשפט המחוזי, הצהירה ב"כ המשיבה כי "נבקש להשית עליהם עונש ברף התחתון של המתחם" ואף נימקה כי הטעם לכך הוא ש"מדובר באנשים צעירים ללא עבר פלילי, שיתפו פעולה, לא ניהלו את התיק". ואולם, תוך כדי דיבור ממש, הבהירה ב"כ המשיבה כי אמנם ראוי להשית על פריג' עונש בתחתית המתחם "אבל המתחם מתחיל בעונשים להם אני עותרת", כאשר המדובר הוא

במתחם שנע בין 22 ל-27 שנות מאסר בפועל, לעניינו של פריג'.

המשיבה לא כבלה אפוא את עמדתה כי בכל מקרה יש לגזור את עונשו של פריג' בתחתית המתחם שייקבע, יהא אשר יהא, אלא שבשקלול המתחם לו עתרה ומכלול נסיבות העניין, העונש הראוי למעשיו של פריג' מצוי לעמדתה בתחתית המתחם - היינו 22 שנות מאסר בפועל.

לפריג' אף לא קמה כל ציפייה לגיטימית להסתמך על הצהרות ב"כ המשיבה, כאמור. שכן, בהסדר הטיעון לא נקבע כי המשיבה תבקש להשית על פריג' עונש בתחתית מתחם העונש ההולם בכל מקרה, אלא צוין והוסכם במפורש כי המשיבה תעתור לעונש ראוי של 22 שנות מאסר בפועל.

21. מכל מקום, לגופם של דברים, אין בנסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירה בעניינו של פריג', כדי להצדיק שעונשו ייגזר בתחתית מתחם העונש ההולם. אפרט.

22. במלאכת גזירת עונשו של נאשם, מצווה בית המשפט לפעול בהתאם למודל שהתווה המחוקק במסגרת תיקון 113 לחוק (חוק העונשין (תיקון מס' 113), התשע"ב-2012). בתוך כך, בקביעת מתחם העונש ההולם, בית המשפט יתחשב בעיקרון המנחה את הענישה - עיקרון ההלימה, במדיניות הענישה הנוהגת ובנסיבות הקשורות בביצוע העבירה (סעיף 40ג(א) לחוק); בעוד שביחס לגזירת העונש בתוך המתחם, בית המשפט ישקול את הנסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירה (סעיף 40ג(ב) לחוק).

על גבי שלבים אלו, התפתח כלל נפוץ במדיניות הענישה שלפיו ככל שהעבירה חמורה יותר כך ייפחת המשקל שיינתן לנסיבות האישיות של מבצע העבירה בגזירת עונשו. הטעם לכך מצוי בהנחה כי ככל שחומרת העבירה רבה יותר, הנסיבות האישיות של הנאשם נדחות אל מול עוצמת הפגיעה בערכים המוגנים (ראו בהרחבה פסק דיני ב-ע"פ 1077/22 קאדר נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (1.6.2022)). כלל זה מתגשם ביתר שאת בעבירת הרצח "הבסיסית", כפי שקבעתי זה מכבר:

"על פי תיקון 113 לא בכל מקרה יש ליתן משקל משמעותי, אם בכלל, לנסיבות כגון העדר עבר פלילי, נטילת אחריות, או לחלופי הזמן מעת ביצוע העבירה. נסיבות אלו מנויות בחוק כנסיבות אשר בית המשפט רשאי לקחת בחשבון, ככל שסבר כי ראוי לתת להן משקל בנסיבות המקרה. בגדרי גבולות המתחם שנקבע, אין לקחת כמובן מאליו כי שיקולים אלו מצדיקים הקלה בעונש, לא כל שכן הקלה משמעותית בו. משמע, גזירת עונשו של מי שהורשע בעבירת הרצח בכוונה בתחתית מתחם הענישה או בסמוך לה, מחייבת נסיבות המצדיקות זאת המלוות בהנמקה מתאימה" (ע"פ 1442/22 ניקולקין נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (28.5.2023) (ההדגשה הוספה - י' א')).

23. לא בנקל אפוא ייגזר עונשו של נאשם בעבירת הרצח "הבסיסית" בחלקו התחתון של מתחם העונש ההולם, לא כל שכן בקצהו התחתון ממש. כלל זה, אשר טעמיו ברורים כאשר הרצח בוצע ביסוד של "כוונה", כוחו יפה אף ביחס לרצח שבוצע ביסוד נפשי של "אדישות", גם אם במידה מתונה יותר, בהתאם לטיבה של העבירה ונסיבות ביצועה הפרטניות (ראו, בין היתר, ע"פ 4137/22 אגאנטאפאק נ' מדינת ישראל, פסקה 11 (2.7.2023)).

24. במקרה שלפנינו, בעוד שפריג' הורשע כאמור בעבירת הרצח ביסוד נפשי של אדישות, אין בנמצא נסיבות משמעותיות לזכותו, המצדיקות שעונשו ייגזר בתחתית מתחם העונש ההולם. אכן, כבר בליל הרצח, פריג' שיתף פעולה עם רשויות האכיפה, הודה במיוחס לו ונטל אחריות על רצח המנוח. מנגד, בתסקיר שנערך בעניינו, התרשם שירות המבחן, בין היתר, כי פריג' מתקשה להכיר במעורבותו באירוע ובחלקו ברצח המנוח. נסיבות אלו ואחרות, נשקלו היטב בגזר דינו של בית המשפט המחוזי, אשר מצא למקם את עונשו של פריג' במרכז המתחם שנקבע, כך שנגזר עליו עונש של 20 שנות מאסר בפועל מאחורי סורג ובריח.

גם עתה, לא הוצג לפנינו טעם טוב המצדיק להקל בעונשו של פריג', עד כדי שזה ייגזר בתחתית מתחם העונש ההולם שנקבע בגין עבירת הרצח שביצע. גם בתסקיר שירות המבחן העדכני שהוגש בעניינו של פריג', אין כדי להסיט את נקודת האיזון שנקבעה באשר למידת עונשו. שכן, דומה כי הוא מצוי רק בתחילתו של הליך שיקומי וטיפולי, כך שעוד לא ניתן להצביע על תפנית שיקומית באורחותיו, המצדיקה הקלה בעונשו, ודאי שלא באופן שזה ייקבע בתחתית המתחם. מעבר לכך, שיקולי שיקום אינם חזות הכול, בין היתר, בשים לב לכך שהשיקום המצוי בראש מעיינו בימים אלו הוא דווקא שיקום המרחב הציבורי המדמם כתוצאה מעבירות האלימות (ראו, פסק דינו של חברי השופט אלכס שטיין ב-ע"פ 4077/22 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (28.7.2022)).

סוף דבר

25. העונש שנגזר על המערערים הולם אפוא את חומרת מעשיהם ואת מכלול נסיבות המקרה, לרבות נסיבותיו האישיות של כל אחד מהמערערים. על כן, אציע לחבריי כי נדחה את הערעורים.

יוסף אלרון
שופט

השופט אלכס שטיין:

אני מסכים.

אלכס שטיין
שופט

השופט חאלד כבוב:

אני מסכים.

חאלד כבוב
שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט יוסף אלרון.

ניתן היום, י"ט שבט תשפ"ה (17 פברואר 2025).

חאלד כבוב
שופט

אלכס שטיין
שופט

יוסף אלרון
שופט